

Людмила Українець, Тетяна Гречковська

ШИПЛЯЧІ КОНСОНАНТИ В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ЗАМОВЛЯННЯХ: КОНОТАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто особливості порожнення конотації шиплячими приголосними в текстах народних замовлянь, звукова матерія яких корелює із сакральним призначенням цих словесно-поетичних формул, створюючи у свідомості мовців відповідні сугестивні образи та відображаючи акціональний характер мислення нації.

Ключові слова: шиплячі консонанти, конотація, українські народні замовляння.

Кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. позначений хвилею підвищеної зацікавленості до надбань культури, серед яких і народні замовляння – форма словесно-поетичної творчості, що містить у собі так званий ірраціональний елемент, зокрема й конотаційний. Замовляння – це найпотаємніший пласт, “захований у надрах фольклору біля самого його серця, біля самих джерел” [19, с. 7]; “словесна формула усної творчості, якою супроводжувались обряди та ритуали і яка, начебто, мала магічну силу й здатність впливати на навколишній світ людей та духів з метою отримання певної користі для їх виконавця (виконавців)” [12, с. 82]. У замовляннях ми занурюємося в праматерію людської присутності у світі, де завжди панувало добро і зло, однак навіть у глибині язичницького мислення замовляння не “спеціалізувалися” лише на цих вічних категоріях: вони були різні, мінливі, амбівалентні [19, с. 11]. А це означає, що замовляння могли як допомогти, так і нашкодити. І залежало все, очевидно, від правильного спілкування людини в космічному діалозі з “нелюдським” – ірреальним, тобто підсвідомим. Саме тому й формувалися тисячоліттями “молитвослови язичництва”

© Л. Українець, Т. Гречковська, 2012

(М. Новикова) на ґрунті добра і зла, щоб кожен міг захистити себе й активно боротися як проти “етичного світового Зла”, так і проти прагматичної “світової Шкоди” [19, с. 24]. Сакральні зразки замовлянь застосовувалися в усіх сферах людського життя (в українстиці відомі любовні, господарські, сімейно-побутові та інші), однак вербальний код лікувальних замовлянь вважався найважливішим, оскільки був пов’язаний зі здоров’ям, а відтак – із продовженням роду. О. Ветухов такі “молитвослови” пов’язував із причиною виникнення конкретної недуги, тому виділяв замовляння: від Бога (уроджені, спадкові); від уроку (стан лихоманки); через випадок; від порчі (меланхолія); від думи (деякі душевні хвороби, головний біль); через натугу (біль у животі, у попереку); від вітру (простуда) [3, с. 123–124]. У таких замовляннях захистити людину мало не лише ретельно дібране слово, а й звуки, уживання яких ініціювало приховані можливості підсвідомої дії на слухача та створювало певні образи, які набували містичної сили, тобто виходили за межі земного знання. Слово в замовляннях зазвичай мало такий звуковий комплекс, який впливав на створення акустичного враження, отже, і додаткових смислових відтінків, що викликали певні асоціації, а відтак – і конотації. Саме звук, за твердженням О. Потебні, спрямовує думку слухача та розвиває її [16, с. 27]. Знаючи про існування абсолютно протилежної спрямованості заклиналих текстів, матеріалом для аналізу шиплячих [ж], [ч], [ш], [дж] ми обрали лікувальні замовляння (усього 146 текстів), із яких методом суцільної вибірки вилучені повторювані приголосні [ж],

[ч], [ш], [дж], конотаційний потенціал яких став підґрунтям для моделювання сугестії (навіювання) на мовця. Зазначимо, що всі ці сакральні типи усної поетичної творчості мають спільну ознаку: вони завжди приурочені до певного часового проміжку доби, зазвичай до ночі, що вважалася могутнішою, більш зручною для ритуальної реалізації енергетики, оскільки акумулює в собі, на відміну від дня, космічну силу. Саме темний та сильний часопростір корелює з особливою словесно-комунікативною площиною заклінальних формул, тому вони промовляються пошепки або тихим голосом, що дає змогу сприймати всі звуки з посиленою увагою. На цьому тлі стилістичного маркування набувають акустично виразні фонетичні одиниці, серед яких шиплячі [ж], [ч], [ш], [дж] посідають чільне місце. Історично змінивши свою якість (у давньоруській мові вони були палатальними [8, с. 165], а в сучасній українській мові їх вважають твердими [18, с. 49]), ці консонанти сьогодні характеризуються як “звуки, при артикуляції яких виникає специфічний шум” [17, с. 738]. Саме акустичний компонент, схожий на шипіння, здатний породжувати у свідомості мовців різні асоціації, що й вирізняє [ж], [ч], [ш], [дж] з-поміж інших приголосних. Цей характерний шум, на наш погляд, і репрезентує магічну функцію голосу в замовляннях, для яких шепіт є формою вираження, тому свої уявлення про надприродні властивості передачі змісту думки шепотом люди відобразили навіть у функціонально-генетичних номінаціях. Так, поняття лексеми *шепіт* (“тихе мовлення, при якому звуки вимовляються без участі голосових зв’язок” [2, с. 1618]) у своїй вторинній номінації завжди співвідносилось з поняттям *чаклування*, а *шепотіти* часто означало *замовляти* – промовляти магічні слова, вислови, які мають “чаклунську силу, чинять вплив на кого-, щонебудь, лікують хвороби, загоюють рани” [2, с. 406]. Унаслідок цього звукова парадигма шепоту ускладнювалася додатковою інформацією асоціативного характеру (семантизувалася) й виявлялася чи не найвагомішою в цьому сакральному дійстві.

В україністиці замовляння як пратекст із притаманними йому архетипами репрезентований роботами Г. Барташевич, Л. Виноградової, С. Дмитрієвої, Е. Померанцевої, В. Топорова, В. Соколової, а опис семантичних особливостей слов’янської магічної традиції та їхній зв’язок із давніми віруваннями є в працях П. Іващенко, М. Крушинського,

В. Мансікки, В. Міллера, О. Ветухова, М. Познанського та ін. Походженням замовлянь свого часу цікавилися М. Грушевський [5], І. Огієнко [7] та відомий фольклорист Ф. Колесса [11], який, описуючи вербальну магію як основний компонент породження чудодійного впливу “молитвослова язичництва” [19, с. 8], вважав їх формулою, наділеною непереможною силою, перед якою ніщо не може встояти [11, с. 30]. Не залишалися поза увагою сучасних учених замовляння і як психічний феномен, адже чарівники, чаклуни прагнуть упливати на перебіг комунікації та її тональність, часто використовуючи звукове тло слів, здатне викликати ті чи ті психологічні асоціації, і створюючи потрібний їм акустично інформативний образ. Наприклад, про стійкі взаємозв’язки між конотацією та вокальними й консонантними одиницями, які породжують сугестивний образ і впливають на мовця, писав відомий український учений І. Качуровський, вважаючи, що артикуляційні та акустичні характеристики звуків діють на нас не через інтелект, тобто не “опосереднено”, а безпосередньо: від душі поета – у душу слухача [10, с. 4]. Указуючи на морфемно-семантичну розмаїтість ознак народних замовлянь, автори праць, однак, не торкалися фонетичних властивостей шиплячих, за винятком хіба що І. Черепанової [21], яка, системно описуючи сугестивні інформаційні одиниці на різних рівнях мови, використала й деякі артикуляційно-акустичні характеристики цих звуків, що перетворювали звичайне мовлення в засіб навіювання. Отже, спостереження за шиплячими приголосними [ж], [ч], [ш], [дж] у семантичному та функціонально-прагматичному аспектах є цілком своєчасним і винятково актуальним, відповідає сучасним категорійним підходам до вивчення мовних явищ у народних замовляннях, поєднуючи параметри як традиційної, так і нової лінгвістичної парадигми. Аналізуючи семантичні та прагматичні особливості шиплячих консонантів в українських народних замовляннях, ми спиралися на поняття фонетичної вмотивованості слова (О. Потєбня), конотативний аспект семантики лексем (В. Телія), фоносемантику як новий напрямок у дослідженні звукових одиниць (С. Воронін, О. Журавльов), зокрема українських голосних і приголосних (В. Левицький).

Акустична семантика тісно пов’язана як зі змістовими параметрами тексту, так і з його конотаційними нашаруваннями, що посилюються чи послаблюються залежно від мети

висловлювання, оскільки звуки – це не лише “складні артикуляційні жести органів мови” [1, с. 405], але й “акустичні сигнали, сприйняття яких створює складні слухові образи” [1, с. 405]. І. Алдошина та Р. Пріттс акцентують увагу на тому, що акустика мови передає закодовану смислову інформацію, причому приголосні мають семантичне навантаження, а голосні – емоційне [1, с. 417]. Цю думку поділяє і Ю. Карпенко, вважаючи акустичну характеристику значно “істотношою за характеристику артикуляційну, оскільки для мовлення важливіше не те, як звуки вимовляються, а те, як їх чують, сприймають” [9, с. 37]. Аналізуючи роль шиплячих у нарощенні додаткових семантичних та прагматичних нашарувань у замовляннях, ми дійшли висновку, що для формування акустичного образу в цих містичних словесно-поетичних формулах мають значення такі акустичні особливості шиплячих: специфічний шум [ж], [ч], [ш],[дж], породжений турбулентністю звуків, унаслідок чого аналізовані консонанти мають порівняно велику силу, тому їх добре чути. Оскільки вони є твердими й неназальними, то це робить їх ще й різкими. Сучасні дослідники (О. Журавльов, В. Векшин) переконані: від акустичних характеристик звука значною мірою залежить його символічність. Спостерегаючи за шиплячими, О. Журавльов наділив [ж], [ш] символічним значенням “поганий, той, що відштовхує”, а [ч] вважав “ніяким”. Для спостереження цих акустично виразних приголосних учений використав розгорнуту шкалу психоакустичних параметрів (*прекрасний, світлий, ніжний, радісний, піднесений, бадьорий, яскравий, сильний, стрімкий, повільний, тихий, суворий, мінорний, печальний, темний, важкий, тужливий, похмурий, страхітливий, зловісний*), однак аналізовані консонанти він співвідносив лише з ознаками *важкий, печальний, страхітливий, темний*, що є елементами навіювання містичної зловісності.

Український учений В. Левицький, розглядаючи фонетично мотивовану кореляцію між звуком та значенням, підкреслював, що аналізовані одиниці треба сприймати як *неприємні, холодні, сильні, темні, тверді* [13, с. 52]. Саме ці асоціативно-символічні параметри є суттєвими для створення конотаційного потенціалу текстів народних замовлянь від уроку, *сухот, переполоху, бешихи*, у яких, за нашими спостереженнями, шиплячі превалюють. Наприклад, *замовляння від бешихи (рожі)*, що є частиною світогляду та життєво-

го укладу людей протягом багатьох століть, передбачали лікувальні дії шляхом уведення хворого в сакральний простір ініціації, де відбувалося очищення від лихого: *Бешиха-бешихище! Ти красна, біла, огненна, болюча, сипуча і огнюча! Я тебе визиваю, я тебе викликаю, червоної крові не палити, білого лиця не сушити, жовтої кості не ломити! Одступись, розійдись за димами, за вітрами, за морями от рожденного, хрещеного, молитвяного раба [или рабы] Божого [имя] [20, с. 95]. Бешиха-бешихище! Колюча, шпигуча, пекуча, сверблюча, нудюча, вітряна, водяна, кров'яна, пожарна, пристрітна, подумана, погадана, помислена. Розійшлась і сему слові аминь!* [19, с. 113].

У поданих текстах конотаційні особливості шиплячого [ш] виявляються у формах звертання до недуги (*бешиха-бешихище*), що своєю звуковою гіперболізацією шумового ефекту нагнітають психологічну атмосферу, підсилюючи загрозливу семантику лексем. Таке аугментативне звертання в обох прикладах “обростає подробицями” (термін В. Петрова), тобто збагачується цілим спектром конотаційних відтінків. Неприємне звукове тло, змодельоване шиплячими в прикметниках із суфіксом *-уч- / -юч-* (*болюча, огнюча, колюча, шпигуча, пекуча, сверблюча, нудюча*), є підґрунтям для асоціації страху, а отже, і для виникнення конотації. Лексичне значення цих ад’єктивних одиниць різне, однак завдяки конотаційним параметрам повторюваного шиплячого [ч] створюється враження єдиного звукового малюнку з елементами нагнітання жаху. До речі, В. Говердовський, досліджуючи іменникові суфікси *-уч- / -юч* у російській мові, наділив їх конотацією пейоративності [4, с. 57] і вважав, що вона залежить не лише від поширеності словотвірного афікса, але й від фонетичного враження, створюваного шиплячим консонантом [ч]. Варто зауважити, що в цьому замовлянні “чаклунську силу” мають і [ш] та [ж], які, повторюючись, підсилюють асоціативне сприйняття тексту, роблячи, однак, зловісний ефект шепоту трохи слабшим.

Спорідненими за своєю міфоритуальною спрямованістю є замовляння *від уроків (пристріту)* та *лихоманки*, що, за давнім архаїчним мисленням, виникали через істоту, яка вселялася в людину та мучила її, тому для українців створення акціональної комунікативної площини для боротьби з недугою було життєво необхідним: *Уроки, урочища, чоловічі, жіночі, парубочі, ідіть ви собі на*

очерети, на болота, у свої міста, де парубок огню не креше, де дівка русої коси не чеше, де півнячий глас не заходить, де вітер верби не колише. Тут вам не стояти, за плечима не зробити, поперека не ломити, голінок і колінок не крутити, сімдесят сугавів не ломити. Я шепчу вас, я вишіптую з твоєї голови, з твоїх ушей, із твоїх грудей, із твоїх ребер, із твоїх рук, із твоїх ніг, із твого хребта, із твого живота, із твоїх жил, із твоїх ножил, із твоїх сімдесяти сугавів, – всі уроки вишіптую [15, с. 52].

Конотаційна виразність шиплячих у цьому зразку народної творчості яскраво виявляється вже у вступній частині словесного тексту замовляння: спочатку у звертанні-заклику *уроки, урочища*, а потім у “перед-епітетах” [15, с. 51] *чоловічі, жіночі, парубочі*. Консонанти [ж], [ш] акустично формують звукове тло *зловісності та сили*, спрямоване на концентрацію уваги мовця/слухача, а багаторазове повторення [ч] створює чіткий ритм, нагнітаючи відповідну психологічну атмосферу. Особлива символічно-акустична змістовність звукової форми шиплячих (*страхитливість, похмурість, важкість, темрява*) виявляється під час вказівки на місце, звідки та куди хворобу виганяють. Ці описи подані за способом “негації” (термін В. Петрова) та конструюються запереченням (*де парубок огню не креше, де дівка русої коси не чеше, де півнячий глас не заходить, де вітер верби не колише*), що відповідає сталому уявленню про погане місце перебування недуги та вдало моделює загальну ворожу спрямованість тексту: *Сіль тобі да печина із твоїми очима, / А деркач межі плечі, / Щоб не мала поганої речі* [14, с. 28].

Простеживши фреквентність уживання шиплячих, можемо зробити висновок: у замовляннях *від уроків [ч]* повторюється частіше, ніж інші звуки цієї акустичної категорії. Можливо, це пояснюється тим, що така сакральна формула спрямована не на хворобу, а на людину, яка її викликала (“наслала”). А щоб не стати чаклунами (тими, що зналися з нечистим) і нікому не нашкодити, наші предки вкладали в слова менше злості та ненависті, однак наповнювали їх звуковими параметрами, які асоціювались із чимось страшним, зловісним. Своєрідним підтвердженням цих висновків можуть слугувати й спостереження О. Журавльова, для якого символіка [ч] була менш негативною.

У лікувально-магічних пратекстах *від сухот* постають містичні уявлення пращурів про боротьбу з хворобою як деструктивною

стихією, що втручається в долю людей, руйнуючи врівноважений образ світу: *Од сухот буду шептати, Господь буде мені помагати. Ви, сухоти колючі, і болючі, і тошнючі, і шляхові, і степові, і водяні, і пристрітні, і з’їдені, і спиті, і подумані, і погадані, і приговорені! Я вас не зашіптую, я вас вишіптую, я вас викликаю, я вас визиваю, я вас виганяю за димом, за вітром, за темні ліса ссилаю. Там вам і їсти, і пити, очерета і болота ломити, од народженого, хрещеного, молитвяного раба Божого [имя] [20, с. 72]; Ви, сухоти, сухотищи, чи ви подумані, чи ви погадані, чи ви стрічні, чи ви чоловічі, чи ви жіночі, чи ви парубочі, чи ви дівчачі, чи ви дитячі, чи ви які на світі! Ви, сухоти сухущи, болючі, палющи, розійдїться та підїть собі за полум’ям, як дим з димаря розлітається і розкочується, то так і ви, сухоти, сухотищи, розійдїться <...> і дайте спочивати младенцеві Івану!* [20, с. 105].

Прагматичні властивості шиплячих особливо яскраво виявляються під час вказівки на ознаки хвороби (*суху[шч’]і, болю[шч’]і, палю[шч’]і*) та відображені у звертанні до недуги – *сухоти[шч’]і*. О. Журавльов, підкреслюючи зв’язок між звуком та змістом приголосних, наділяє [ш] та [ч] символічними враженнями: [ш] – *грубий, “той, що відштовхує”, “злий”, “шершавий”*; [ч] – *“короткий”, “шершавий”* [6, с. 46–49]. Такі характеристики цілком відповідають наміру чаклуна, якщо він використає [дж], [ш], [ч] у вербальних конструкціях замовляння, щоб наслати на сухоти страх та захистити хворого, створивши модуляцією голосу навколо нього енергетично сильну захисну оболонку.

Особлива езотерична атмосфера була потрібною і для вигнання переполоху, що виникав через велике нервово збудження від переляку: *Переполох чоловічий, жіночий, парубочий, дівочий, хлоп’ячий, товариачий, овечий, вовчий, заячий, перепелячий, гороб’ячий, ящеричний, гадючий, курячий, гусячий, індичий, лисичий – я тебе вишіптую, на темні луга одсилаю. Іди собі буйними вітрами у чисте поле* [20, с. 62]. *Переполох-переполошище, страшний чоловіче! Батьків ти, матері, дідів, сестрин, шляховий, курячий, гусячий, собачий, волячий, жаб’ячий, перепелячий, ящеричний, котячий! Переполох-переполошище! Одсікаю тобі головище, й зубище, і лапище, і хвостище, щоб ти червоної крові не пив, родженому серденька не в’ялив! Я тебе визиваю – із очей, із плечей, із рук, із ніг, із живота, із поперека! Розійдись за*

димами, за вітрами од родженого, хрещеного, молитвяного младенця [20, с. 64].

Повторення [ч] у словах *чоловічий, жіночий, парубочий, дівочий, хлоп'ячий, товарищчий, овечий, вовчий, заячий, перепелячий, гороб'ячий, ящеричний, гадючий, курячий, гусячий, індичий, лисичий* створює особливий магічний ритм. Чеканна інтонація (О. Журавльов вважає [ч] коротким) відображає наполегливість в інтенціях знахаря вилити переполох з огляду на причини його виникнення. Ряд прикметників (*курячий, собачий, жаб'ячий* тощо) доповнюється словом *ящеричний* – діалектною формою з концентрованою турбулентною акустикою (повтор сполуки [шч]), чим ініційована конотаційна тональність тексту. У словесно-поетичних формулах від переполоху ці складні акустичні конструкції, зафіксовані літерою *щ*, найчастотніші в лексемах з аугментативною семантикою (*переполох-переполоши[шч]е, голови[шч]е, зуби[шч]е, лапи[шч]е, хвосту[шч]е*). Контрастуючи з лексемою, яка має пестливо-зменшувальне значення (демінутив *серденько*), вони використані для концентрації напруження під час чарування, тому служать для моделювання “страхотливої” тональності тексту [6], допомагаючи остаточно завершити процес вигнання хвороби та зцілення людини.

Українські замовляння – надбання давньої народної мудрості, архаїчної культурної традиції – становлять інтерес не лише як історична пам'ятка, що проливає світло на формування національного світосприйняття й світорозуміння явищ об'єктивної дійсності, але є винятково важливим матеріалом для пізнання конотаційного потенціалу мовних одиниць – шиплячих [ж], [ч], [ш], [дж], які за своїми акустичними ознаками є винятково виразними елементами консонантної системи, тому здатні формувати у свідомості слухача звуковий візерунок з особливим конотаційним змістом.

Література

1. Алдошина, И. Основы психоакустики [Текст] / И. Алдошина, Р. Приттс. – СПб.: Композитор Санкт-Петербурга, 2006. – 720 с.
2. Великий тлумачний словник української мови [Текст]; [з дод. і допов.; уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.
3. Ветухов, А. Заговори, заклинания, обереги и другие виды народного врачевания, основанные на вере в силу слова [Текст] / А. Ветухов. – Варшава: Типография варшавского учебного округа, 1907. – Вып. 1–2. – 522 с.

4. Говердовський, В. І. Про суфіксальну експлікацію конотації іменників [Текст] / В. І. Говердовський. – Мовознавство. – 1988. – № 3. – С. 54–59.

5. Грушевський, М. С. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. [Текст]; [упоряд. В. В. Яременко; авт. передм. П. П. Кононенко; приміт. Л. Ф. Дунаєвської] / М. С. Грушевський. – Т. 1. – К.: Либідь, 1993. – 392 с.

6. Журавльов, А. П. Фонетическое значение [Текст] / А. П. Журавльов. – Ленинград: Издательство Ленингр. у-та, 1974. – 159 с.

7. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу [Текст]; [іст.-реліг. моногр.; вид. 2-ге]. – К.: АТ “Обереги”, 1992. – 424 с.

8. Історична граматика української мови [Текст]; [Безпалько О. П., Бойчук М. К., Жовтобрюх М. А. та ін.]. – К.: Рад. школа, 1957. – 472 с.

9. Карпенко, Ю. О. Фонетика [Текст] / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець / Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посібн. – К.: ВЦ “Академія”, 2006. – С. 37–42.

10. Качуровський, І. Фоніка: підручн. [Текст] / І. Качуровський. – К.: Либідь, 1994. – 168 с.

11. Колесса, Ф. Українська усна словесність [Текст] / Ф. Колесса. – Львів: Накладом фонду “Учітеся, брати мої”, 1938. – 645 с.

12. Лановик, М. Б. Українська усна народна творчість: підручн. для студентів вузів [Текст] / М. Б. Лановик, З. Б. Лановик. – К.: Знання-Прес, 2003. – 591 с.

13. Левицький, В. В. Семантика и фонетика [Текст] / В. В. Левицький. – Черновці, 1973. – 103 с.

14. Метка, Л. Сіль тобі та печина... [Текст] / Л. Метка // Берегіння. – 2007. – № 1. – С. 27–32.

15. Петров, В. Український фольклор. Композиційна структура одночленних заговорів од хвороби [Текст] / В. П. Петров // Берегіння. – № 4. – С. 49–59.

16. Потебня, А. А. Теоретическая поэтика [Текст]; [сост., вступ. ст., комент. А. Б. Муратова] / А. А. Потебня. – М.: Высшая школа, 1990. – 344 с.

17. Прокопова, Л. І. Шиплячі приголосні [Текст] // Українська мова. Енциклопедія / В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. – К.: Видавництво “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2000. – 752 с.

18. Тоцька, Н. І. Фонетика і фонологія [Текст] // Сучасна українська літературна мова: підручн.; [за ред. А. П. Грищенка] / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін. – К.: Вища школа, 2002. – С. 16–76.

19. Українські замовляння [Текст]; [упор. М. Н. Москаленко]. – К.: Дніпро, 1993. – 309 с.

20. Українські чари [Текст]; [2-е вид., стереотипне; упор. О. М. Таланчук]. – К.: Либідь, 1994. – 96 с.

21. Черепанова, И. Ю. Дом колдуньи. Язык творческого Бессознательного [Текст] / И. Ю. Черепанова. – М.: “КСП+”, 1999. – 416 с.

Lyudmyla Ukrainets, Tatyana Grechkovska

**SIBILANT CONSONANTS IN UKRAINIAN
FOLK INCANTATIONS:
CONNOTATIONAL ASPECT**

The article deals with the peculiarities of the appearance of the connotation by sibilant consonants in the text of folk incantations, which sound substance correlates with the sacred purpose of this genre, creating in the speakers' consciousness suggestive images and representing the nation's intentional way of thinking.

Keywords: *sibilant consonants, connotation, Ukrainian folk incantations.*

*Людмила Укряинец,
Татьяна Гречковская*

**ШИПЯЩИЕ КОНСОНАНТЫ
В УКРАИНСКИХ НАРОДНЫХ ЗАГОВОРАХ:
КОННОТАЦИОННЫЙ АСПЕКТ**

В статье рассмотрены особенности порождения коннотации шипящими согласными в текстах народных заговоров, звуковая материя которых коррелирует с сакральным назначением этих словесно-поэтических формул, создавая в сознании говорящих соответствующие суггестивные образы и отражая акциональный характер мышления нации.

Ключевые слова: *шипящие консонанты, коннотация, украинские народные заговоры.*

Надійшла до редакції 09.02.2012 р.

